

Woord vooraf bij editie 2022-2023

Beste lezer,

U hebt alweer de 41ste uitgave van het *Tiberghien – Handboek voor Fiscaal recht* in uw handen. “De Tiberghien”. Elk jaar opnieuw zijn we verheugd u dit Handboek te kunnen aanbieden, mede als eerbetoon aan de stichter van het gelijknamige kantoor. Zonder zijn jarenlange monnikenwerk zou de eerste uitgave in 1955 het daglicht niet gezien hebben¹. En ook al is de fiscaliteit inmiddels veel complexer geworden, hij deed het alleen, terwijl wij er 99 auteurs voor nodig hadden om u een volledig overzicht te bieden van de Belgische fiscaliteit.

En daarmee is het woord gevallen: complex. Complexiteit en vereenvoudiging zijn wellicht de meest gebruikte woorden in fiscale nieuwjaarsbrieven van de afgelopen decennia. Ook in het voorwoord van de vorige editie van dit Handboek brak mijn collega en goede vriend Koen Morbée nog maar eens een lans voor een vereenvoudiging van onze fiscaliteit. Helaas, driewerf helaas, het heeft ook het afgelopen jaar niet mogen zijn. Alle pogingen tot vereenvoudiging zijn tot nog toe sisyfusarbeid² gebleken. Prof. J.L.M. Gribnau en S.M.H. Dusardijn, die recent een interessante bijdrage schreven inzake de complexiteit van de Nederlandse fiscale wetgeving, verwoordden het als volgt: “De overvolle wetgevingsagenda en de waan van de dag leiden voortdurend tot haastwerk [...] – een gedegen lange termijn visie ontbreekt. De wetgeving wordt zo voortdurend verfijnd en aangevuld waarbij in het wetgevingsproces zelf vaak nog uitzonderingen en afwijkingen worden aangebracht. Dat gebeurt niet alleen om – vaak op het allerlaatste moment – een politiek compromis te kunnen bereiken zodat een parlementaire meerderheid verzekerd is, maar ook om ongewenste neveneffecten van voorgestelde regelingen te vermijden. Deze continue stroom van verfijningen en aanvullingen van wetgeving leidt tot meer druk op de uitvoering. Niet alleen in administratief opzicht³. Het zou bijzonder naïef zijn te denken dat de situatie in België veel rooskleuriger is ...

Maar zou er beterschap aan de einder te ontwaren zijn? In het regeerakkoord van 2020 van de huidige regering lezen we immers: “In dit kader bereidt de regering een bredere fiscale hervorming voor om het belastingstelsel te moderniseren, te vereenvoudigen, meer rechtvaardig en meer neutraal te maken”. Op verzoek van minister van Financiën Van Peteghem legde prof. M. Delanote dan ook enkele maanden geleden een fraai uitgewerkt voorstel tot hervorming van de personenbelasting op tafel, dat op een evenwichtige en consequente wijze wel degelijk enige vorm van vereenvoudiging inhoudt. Op dit moment is het evenwel zeer onzeker of het volledige rapport met al zijn checks-and-balances een politieke meerderheid achter zich zal krijgen. De eerste reacties stemmen alvast niet zeer hoopvol.

Doch laat ons ook omtrent de roep naar vereenvoudiging niet te lichtgelovig zijn. Uit de rechtssociologie weten we immers dat recht een weerspiegeling is van een maatschappijbeeld. Het is dan ook moeilijk denkbaar dat een arsenaal aan bijvoorbeeld financiële producten in één eenvoudige fiscale rechtsregel gevat zou kunnen worden. Doch, dat mag anderzijds geen

1. A. Tiberghien, *Tiberghien vertelt Tiberghien*, Kluwer Rechtswetenschappen, 1991, 166.

2. Volgens Van Dale: zwaar, nutteloos werk waar geen eind aan komt; naar de mythe van Sisiphus.

3. J.L.M. GRIBNAU en S.M.H. DUSARDIJN, “Fiscale vereenvoudiging: meer geluk dan wijsheid?”, *WPNR* 2021, afl. 7316, (203) 205.

vrijgeleide zijn om de fiscale voorschriften – in vele gevallen – nodeloos complex te maken, zoals A. Tiberghien al veel eerder aangaf⁴. Laat het voorstel van Europese Richtlijn van eind 2021 “tot waarborging van een mondiaal minimumniveau van belastingheffing van multinationale groepen in de Unie” (COM(2021)823 def) daarvan een voorbeeld par excellence zijn. Nu al wordt in de fiscale wereld aangenomen dat een correcte toepassing van die richtlijn zonder de nodige (ondersteunende) software een zeer lastig, zo niet onmogelijk, verhaal dreigt te worden.

En dat brengt mij bij een aspect van deze complexiteit dat vanuit overheidsoogpunt mijns inziens te weinig belicht wordt, namelijk de kosten die gepaard gaan met de toepassing van die complexe wetgeving. Vooreerst zijn er de kosten voor de belastingplichtigen, in het bijzonder de ondernemingen. De stijging van de kosten en investeringen die ondernemingen de afgelopen jaren hebben moeten doen om fiscaal compliant te zijn, is ronduit indrukwekkend. En soms moesten deze investeringen zelfs op zeer korte termijn afgeschreven worden wegens alweer gewijzigde wetgeving. Maar ook de kosten om de toepassing van de complexe fiscale wetgeving af te dwingen, zouden echt wel gereduceerd kunnen en moeten worden. Is er bijvoorbeeld ooit al eens berekend hoeveel uren fiscale ambtenaren moeten besteden aan het controleren van de toepassing van de regelgeving inzake autofiscaliteit in de inkomstenbelasting? Tijd die de betrokken ambtenaren niet hebben om aan andere zaken te besteden.

Kortom, de complexiteit van de fiscale wetgeving leidt op vele vlakken tot ongewenste effecten die prof. J.L.M. Gribnau en S.M.H. Dusardijn in eerdergenoemde bijdrage als volgt samenvatten: “Complexiteit heeft dus gevolgen voor de rechtszekerheid, zelfredzaamheid, nalevingsmogelijkheden en -bereidheid en administratieve lasten van de burgers – particulieren en ondernemers”⁵.

Tot slot nog een laatste opmerkelijke evolutie in de fiscale wetgeving: een stijgende introductie van vage rechtsnormen, niet zelden antimisbruikbepalingen. Ooit oordeelde een fiscale topambtenaar: “Beter een onduidelijke wet, dan een duidelijk arrest”. De insteek is duidelijk natuurlijk: de wetgever vreest immers dat een té precieze wetgeving té gemakkelijk door belastingplichtigen omzeild zou kunnen worden. Maar anderzijds moet de wetgever evenzeer beseffen dat daarmee vaak rechtsonzekerheid gecreëerd wordt in gevallen die niet door de wetgever bedoeld zijn. En in een tijdperk waarin een fiscale procedure gemakkelijk tien jaar en meer kan duren, kan het toch niet de bedoeling zijn dat alle belastingplichtigen naar de ruingcommissie moeten trekken willen ze voldoende zekerheid rond hun fiscale positie bekomen? En als dan bovendien blijkt dat eerder afgeleverde en correct uitgevoerde rulings in sommige gevallen door de fiscale administratie aangevochten worden, is het hek helemaal van de dam. Kortom, met de introductie en het afdwingen van de fiscale wetgeving dient de overheid een legitiem belang, maar laat ze daarbij vooral ook het legitieme belang van de belastingplichtige en het daarmee gepaarde gaande noodzakelijke evenwicht niet uit het oog verliezen.

4. A. TIBERGHIEU. *Fiscalianus*, Kluwer, 1982 (heruitgave 2010), 110.

5. J.L.M. GRIBNAU en S.M.H. DUSARDIJN, “Fiscale vereenvoudiging: meer geluk dan wijsheid?,” *WPNR* 2021, afl. 7316, (203) 211.

Wat er ook van zij, de talrijke auteurs die aan dit Handboek hebben meegewerkt, hebben zich opnieuw heel erg ingespannen om u – wanneer nodig – met dit Handboek door het soms ondoorzichtige fiscale bos te leiden. Namens het kantoor en ook alle gebruikers dank ik hen alweer voor de betoonde inzet. En dat geldt niet het minst voor onze knowledge-verantwoordelijke, Tom Schepens, die soms de ondankbare taak had om de auteurs uit te leggen wat een deadline betekent.

En last but not least natuurlijk ook veel dank Ann Rasschaert en Marijke De Raedt van uitgeverij Wolters Kluwer die sinds jaren de alfa en de omega van dit Handboek vormen.

Namens het volledige kantoor Tiberghien wens ik u veel opzoekings- en leesgenot!

Bernard Peeters

Waasmunster, 21 november 2022